Dnro 001/81/2024

Miika Sahamies 12.11.2024

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen torstaina 14.11.2024 klo 12.15

HE 179/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Akava kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Lausunnon pääkohdat:

- Akava näkee ns. suoja-ajan säätämisen tärkeänä, mutta pitää sen kestoa liian lyhyenä kaikilla työntekijäryhmillä.
- Yhdessä muiden hallituksen maahanmuutto- ja työmarkkinapoliittisten toimien kanssa esitys heikentää Suomen houkuttelevuutta, työmarkkinoiden toimivuutta ja työntekijöiden siirtymistä työmarkkinoiden sisällä.
- Työnteko-oikeuden laajentaminen on oikeansuuntainen. Akava kannattaa ylipäätään oleskelulupien työnteko-oikeuden joustavoittamista ja esimerkiksi työvoiman ns. saatavuusharkinnan poistamista.
- Mikäli esitys viedään läpi, tulee sen voimaantulolla olla pidempi siirtymäaika (esim. vuodesta 2026 alkaen).

Akava mielestä on yleisesti ottaen hyvä, että työperusteiselle oleskeluluvalle säädetään ns. suoja-aika, jonka aikana oleskelulupaa ei voida peruuttaa, vaikka oleskelun perusteena ollut työ olisikin päättynyt. Sääntelyehdotus ei kuitenkaan anna riittävän pitkää suoja-aikaa etsiä uutta työpaikkaa. Se ei ota huomioon rekrytointiprosessien hitautta ja vaativaa asiantuntijatyötä tekevien pieniä työmarkkinoita Suomessa, mikä usein hidastaa uuden työn löytymistä. Esitys ei myöskään huomioi monilla akavalaisilla aloilla käytössä olevia kilpailukieltosopimuksia ja niiden kestoja. Esityksestä puuttuu myös alakohtainen ymmärrys suhdannevaihteluista.

Sen sijaan esitys asettaa kansainväliset työntekijät entistä heikompaan asemaan työelämässä ollen omiaan luomaan maahan ns.kahden kerroksen työmarkkinoita. Hallitusohjelman vuoksi irtisanomista helpotetaan, millä voi olla kumuloituvaa vaikutusta ulkomaisen työntekijän olosuhteille ja lisäksi heidän perheidensä kotoutumiselle Suomeen.

Huomioiden kaikki edellä mainitut seikat, heikentää ehdotus Suomen houkuttelevuutta, työmarkkinoiden toimivuutta ja työntekijöiden siirtymistä työmarkkinoiden sisällä. Tiedossa olevan Suomen väestön

ikääntymisen ja työelämän kohtaanto-ongelmien vuoksi tulisi hallituksen päinvastoin pyrkiä lisäämään Suomen houkuttelevuutta.

Työnantajan ilmoitusvelvollisuus

Ehdotettu ilmoitusvelvollisuus lisäisi yritysten hallinnollista taakkaa, vaikka hallitusohjelman tavoitteena on työmarkkinoiden sujuvoittaminen ja normien purkaminen. Yrityksien taakkaa lisäämisen sijasta tiedonkulku tulisi ratkaista toisin esimerkiksi koordinoimalla julkisen sektorin eri toimijoiden yhteistoimintaa.

On myös huomioitava, että ilmoitusvelvollisuus ja siihen liittyvä sanktion uhka voi heikentää työnantajien valmiutta tai halukkuutta rekrytoida kansainvälisiä työntekijöitä, mikä olisi päinvastainen kehitys kuin suomalainen yhteiskunta tarvitsee. Nyt kunnolliset säätelyehdotuksen vaikutusarviot puuttuvatkin esityksestä.

Työnteko-oikeuden laajentaminen ja voimaantulo

Esitykseen liitetty työnteko-oikeuden laajentaminen työvoimapula-aloille on oikeansuuntainen. Epäselväksi kuitenkin jää, mitkä alat milloinkin ovat ”aidosti todettuja työvoimapula-aloja”, ottaen huomioon alueelliset vaihtelut ja organisaatioiden esitettyä nopeammin muuttuvat työvoimatarpeet.

Erityishuomiota tulee kiinnittää uusilla sektoreilla, jossa on startupeja ja kasvuyrityksiä. Uudet yritykset syntyvät usein aloille, joilla on globaali pula tekijöistä, mutta jotka eivät alkuvaiheessa vielä näy kansantaloudellisessa seurannassa. Sääntelyn on syytä olla sellaista, että kasvuyritysten on mahdollisimman helppoa rekrytoida uusia tekijöitä.

Akava kannattaa ylipäätään oleskelulupien työnteko-oikeuden joustavoittamista. Esimerkiksi työvoiman saatavuusharkinnasta tulisi luopua. Sen mukaan kaikkien ihmisten työurat ovat yhä moninaisempia.

Mikäli esitys viedään läpi, vaatii se käytännössä yritysten hr-järjestelmiin muutoksia. Tämä puolestaan edellyttää riittävää esitykseen kirjattua siirtymäaikaa (esim. voimaantulo aikaisintaan vuonna 2026).

Akava ry:n puolesta

Miika Sahamies
johtava asiantuntija